

Literatūra • menas • mokslas

DRAUGAS — šeštadienis priedas

2002 m. sausio 12 d.

Nr. 8 (2)

Saturday supplement January 12, 2002

No. 8 (2)

Alfonsas Šešplaukis

KRUVINAS SEKMADIENIS GEDIMINO MIESTE

Kokią širdį gi įdiegė motina tau,
Kurį po grėsmingų šalmu matau?
Norejai pranašėnis gal būti už Beidžingo tankistą,
Kurs stabdė tanką, kad drąsuolis po juo nekristų.

Kokią širdį gi tau įkvėpė tėvas, kurį
Dabar tu bailiu pavadinti turi,
Kai galvą tu skaldai beginklio jaunuolio,
Tanko vikšrais mergaitę suniokoti puoli?

Tą drąsą tau įkvėpė balsas grasus
Ir kumštis grėsmingai iškeltas: sutrupinti juos!
A, tai laisvės neliausite jūs vis dar trokšti,
Mes šautuvų saulėm jus suvarstysim TV bokšte!

Bet kraujas pralietas Gedimino mieste
[dangu, i Viešpatį šaukias šaukite:
Duok, kad mūsų krauju toji žemė aplieta
Išželdintų laisvės nemarų žiedą!

Lai visas pasaulis dabar sužinos,
Ką reiškia daigai šios dienos kruvinos:
Vėl grįžta, vėl grįžta senieji Pilenai —
Už laisvę i eilę mes stosim lig vieno!

Anatolijus Kairys

TAI BUVO VAKAR...

Esu per menkas šaukti tautą,
Todel šaukiu tave, Kary!
Į mišką be kelių, takelių
Ateik šiandien, pavakary.

Prie aukuro liepsnos ugnelė,
Sušilsime rankas prie jos —
Čia už garbingą mūsų dalią
Per nakt lakštingalos giedos.

Aukosime maldas Rytojui,
Po jų dainuosime dainas
Už vityrų ir už artojų,
Už mylimos gelsvos kasos.

Ir brolių mirtį apraudosim,
Žiedais papuošim jų vardus —
Per amžius himnų jiems giedosim,
Per amžius pinsim vainikus.

Kęstutis Genys

LAISVĖJAME

Garbė visiems mūsų šventosios žemės pilgrimams,
Kurie per Sibiro kalvą, tremčių keliais
Garbė jų nešė mums Lietuvos prisikėlimą,
Jau atsidūsta iš numirusiųjų prisikėlęs
Lietuvoje žmogus.

Jūsų aukoj mes šiandien savo laisvę išpažįstam,
Jau ir netikėtai į laisvę pradeda tikėt,
Jau Lietuva į Lietuvą iš nutremties sugrįžta,
Jau Lietuvoj lietuviškai mokinamės kalbėt.

Jau skamba Atgimimo varpas, taip ilgai tylėjęs,
Jau išsišviečia, blaiivosi pragiedruliais dangus,
Jau atsidūsta iš numirusiųjų prisikėlęs
Lietuvoje žmogus.

Jau su trispalvėm vėliavom Šešioliktą Vasario
Nesislapstydami, be baimės švenčiame visi,
Jau regim savo Laisvės Angelą ant pjedestalo,
Jau mes laisvėjame, nors mes dar nesame laisvi.

Dar siautėja po mūsų žemę komunizmo šmėklos,
Dar pilnos pakelės suluošintų ir nuskriaustų,
Dar gyvos žaizdos, pagaliau nėra ko slepti,
Dar labai daug pakeleivingų, maža pašauktų.

Dar mes tik žengiamo į savo prarastąjį rojų,
Dar tik žvaigždė Aušrinė išsišvietus danguje,
Ant laisvės aukuro širdis dar neįsiliepsnojo.
Ant pjedestalo dar ne laisvė, nors laisvė širdyje.

Dar prieš akis ilga, sunki ir tolima kelionė,
Dar mūsų laukia dideli išbandymai, skausmai.
Dar mes ne viską, dar ne viską laisvei paaukojom,
Dar nesame visi už vieną, vienas už visus.

Palaimink, Dieve, tuos, kas šiandien dvasoje atgimę.
Už tiesą grumiasi ir žengia Lietuvos keliais,
Kas neša sunkų Laisvės Kryžių — į Prisikėlimą.
Palaimink tiեսuosius, nusidėjėliams atleisk.
1989 m.

Lai visas pasaulis dabar sužinos/Ką reiškia daigai šios dienos kruvinos... Sovietų karys 1991 m. sausio 11 d. Vilniuje prie Spaudos rūmų. Eltos nuotrauka.

Liudvikas Rėza: apsisprendimas būti lietuvių giminės sūnumi

Vytautas Gocentas

Liudvikas Rėza.

Įvadines išvalgos.

Pranešimas-pasisakymas pradedamas eilėraščių, kuris lietuvių kalba parašytas, minint Karaliaučiaus universiteto teologijos fakulteto lietuvių kalbos seminaro, kuriam vedė javo ir Rėza, 100-metį (1923). Apie tai prabyla jau pirmoji eilėraščių eilutė. Eilėraštyje suskamba evangelijų liuteronų tikėjimo išpažintojams būdinga pagarba valstybės valdovui, taip pat dėkingumas už galimybę turėti „aukštąją šuilę Karaliaučiuje“, o svarbiausia — įsakiniai nurodoma mokyti lietuvių kalbos ir ja sakyti pamokslus. Tokiu būdu XVI-XVIII a. a. krikščionys-protestantai pasitelkia katekizmą, Bibliją, giesmyną, o su jais ir gramatiką, žodynus, mokyklas ir aukštąsias mokyklas — Prūsų Lietuva tampa lietuvių rašties, kultūros lopšiu (tai ir prof. Mykolas Biržiškos 'pastebėjimas).

Neretai pasvarstoma kokia Rėzos kilmė, kaip rašyti vardus ir kiek jų vartoti, kaip rašyti pavardę. Šio pranešimo atveju svarbu ir tai ar Rėza gali apie prūsų lietuvių būdą pasisakyti kaip vietinis Prūsų Lietuvos gyventojas, t.y. žvelgti į Prūsų lietuvių kaip į

Šimtus jau metus saulelė tekėjo ir leidos
Is ano česo, pokam miels viešpats mūsų karalius,
Kurį lietuvininkai vis meilės srityje laiko,
Ant aukštos šuilės Karaliaučiu, mums padarytos,
Kalbą Lietuvos tiems jauniems liepė mokinti,
Kurie Dievo žodį žmonėms kartuntą sakyti
Ir mokytojais tikrais ketina pastoti.

L. Rėza [1823]

kraštiečių, o ne į žmogų iš šalies.

Naujausia publikacija — Klaipėdos universiteto doc. Nijolės Strakauskaitės tyrinėjimai, paskelbti knygoje *Kuršių nerija — Europos pašto kelias* (Klaipėda, 2001). Čia kruopšti tyrinėtoja pasitelkė Juodkrantės parapijos bažnytinės knygos, saugomas Evangelikų bažnyčios Centriname archyve Berlyne. Gimimo įrašų knygos apima beveik dviejų šimtų metų laikotarpį — nuo 1746-ųjų iki 1938-ųjų.

Čia yra ir buvusios Karvaičių parapijos bažnytinės knygos, kuriose Rėzos gimimo faktą liudija įrašas nr. 61: Martin Ludwig Reese, tėvas — Johann Reese, gimimo vieta — Karvaičiuose, gimimo data — 1776 m. sausio 9 d.

Šis įrašas jau ir vokiečių kalbininkui Francui Tecneriui 1902 m. leido nustatyti tikrąją Rėzos gimimo datą, nes jis pats ją klaidingai nukeldavo į 1777 m. birželio 9 d. Tai lėmė Rėzos gyvenimo aplinkybės: anksti neteko tėvų, mažametis išvyko iš Kuršių nerijos, o Karvaičių parapijos bažnytinės knygos, XVIII a. pabaigoje perkeltos į Juodkrantę, mažai kam buvo žinomos ir tyrinėtoms tik XX a. pradžioje. Pavardė nuo 1747 iki 1938 metų užrašyta net 16 variantų, priklausomai nuo to kaip skirtingi tuometiniai liuteronų kunigai traktavo pavardės tarimą ir užrašymą.

Lietuviškoje akademineje literatūroje vėl įvedama (prof. Domas Kaunas) ir Karaliaučiuje naudota pavardės forma *Rhesa* bei krikšto metu įrašyti

vardai *Martynas Liudvikas* (*Martin Ludwig*). Nors pabrėždamas savo priklausomybę prūsų lietuviams Rėza buvo pasivadinęs Liudviku Gediminu. Prof. Albinas Jovaišas tokį Rėzos apsisprendimą (pirmas toks žingsnis prūsų lietuvių aplinkoje) sieja su XVIII a. sentimentalumu, skatinusio užjausti kuršių ir lietuvių tautas.

Manau, kad pagrindinis argumentas — paties Rėzos apsisprendimas, kurį rodo Karaliaučiaus universiteto 1810 m. įteiktoje autobiografijoje randamas įrašas apie kilmę: iš lietuviškos giminės.

Temos dėstymas.

Kur Rėza galėjo stebėti prūsų lietuvių būdą? Vos dviejų metų Rėza 1778 m. netenka motinos Katarinos Šarlotos Sneiderin, o, esant ketverių metų, tėvas veda Karvaičių precentoriaus dukterį Mariją Dorotėją Bernardin. Bet netrukus pakerta džiava tėvą (1782) ir tuomet, ar kiek vėliau, jau pasimirus ir antrajai motinai, vaikai pasklido pas gimines. Liudviką priglaudžia Naglių kaimo žvejas Radmacheris, 1782-83 m. tolimas giminaitis, Rasytės paštininkas Bemas. Ką tuo metu galėjo girdėti Liudvikas?

Galime pasiremti jau vėlesnių XX a. pirmosios pusės laikų tų vietų lankytojo, socialinių mokslų daktaro, teisininko Martyno Anyso (1895-1974) prisiminimais, paskelbtais knygoje *Kova dėl Klaipėdos* (Čikaga, 1978): „Savotiška buvo ta kopininkų šnektai, maišyta kuršių, lietuvių ir vo-

kiečių žodžiais. Kopininkai namuose kalbėjo kopininkiskai, kuršių tarime, atmiesta vokiškais ir lietuviškais žodžiais. Bažnyčioje jie giedojo ir meldėsi lietuviškai, o krašto įstaigose kalbėjo vokiškai. Savo karinę prievolę jie beveik be išimties buvo atlikę vokiečių karo laivyne“ (p. 114-115).

Vėliau, 1785 m., Liudvikas palieka gimtuosius Kuršių nerijos gamtos vaizdinius ir mišlus bei artimus kraštiečius — keliauja pas motinos sesers vyrą, Kaukėnų precentorių, vėliau kleboną, lietuvių rašties darbuotoją Kristijoną Dovydą Vitichą. Šešerius metus stropiai mokėsi, pramoko lotynų kalbos. Po krikšto sutvirtinimo arba įžengimo per krikščionis netikėtai pareiškė norą siekti aukštesnių mokslų. Nuo 1791 m. Liudvikas jau Karaliaučiuje, Lebe- nio beturti namų gyventojas, lankantis lotyniškąją mokyklą, kuri rengė studijoms universitete. 1795 m., būdamas devyniolikos, jau universiteto studentas.

Išties nelengvos gyvenimo, studijų, kunigystės ir mokslinio darbo aplinkybės išugdė šį prūsų lietuvių kaip drąsų, gabų ir pastabų žmogų — jis tapo Karaliaučiaus universiteto profesoriumi, pamokslus sakanti karo kapelionu, nuolat rašė ne tik mokslo, bet ir poezijos veikalus, knygas, telkė tautosakos rinkinius — pirmiausia dainas, išleido Tolminkiemio kunigo klebono Kristijono Doneičio *Metus*. Jo pastabių aki ir išlavėjusių rašymuose ranką liudija vokiečių kalba parašyti prisiminimai *Žinios ir pastabos apie 1813 ir 1814 metų karo žygius iš vieno Prūsijos armijos kapeliono dienoraščių* (vok. k. Berlyne, 1814; liet. k. Vilniuje, 2000).

Pagarbą prūsų lietuviui, jo būdų Rėza išreiškia visa savo veikla: ar tai būtų K. Doneičio *Metų* leidyba ir komentarai, lietuvių liaudies dainos, rūpestis lietuvių kalba ir kita. Tai nuosekliai atliko veikiančias vokiškoje Karaliaučiaus aplinkoje, nes lietuvių tuometiniame mieste buvo apie 20 proc. (dr. Algirdo Matulevičiaus skaičiavimas). Kelė ir aukštino Prūsų lietuvių, jų brolius anapus sienos — lietuvių: jie taip pat vertė kultūringos Europos dėmesio ir įvertinimo. Matydamas, kad lietuvių, neturėję tokio liaudies epo kaip suomiai *Kaleva-*

la, 1809 m. Rėza išleidžia eilėraščių dvių dalių rinkinį *Prutena*. Jame iškeliamas liaudies poetinė kūryba, didvyriška kova su kitataučių pavergėjų agresija. Taip pat ir *Dainų* rinkinį palydėjęs straipsnis apie liaudies dainas yra kupinas simpatijų lietuviams, išreiškia autoriaus norą atkreipti mokslines visuomenės dėmesį į šios europinės tautos estetinę tautosakos vertę.

Tokios jo pastangos buvo vertinamos — 1809 m. Rėza pasimato su Prūsijos švietimo ir kulto ministru V. Humboltu, kuris pritarė Rėzos sumanymui išleisti Kristijono Doneičio *Metus*. V. Humboltas palaikė ir kitus liutunistinius Rėzos planus: gerinti lietuvių kalbos seminara darbą, rengti naują Biblijos leidimą.

Pristatant Europos skaitantįjais visuomenei K. Doneičio *Metus*, Rėza ne tik juos išsivertė, bet ir išsišvietė į Lietuvos, Latvijos, Lenkijos, Vokietijos adresatus — taip reikšmingas kurinys pasiekė literatūrinius centrus, pavienius inteligentijos atstovus.

Vietoje išvadų.

Rėza iškeldamas prūsų lietuvių būdą, prūsų lietuvių mato lygiavertį ir reikšmingą tarp kitų Europos piliečių. Tokią nuostatą išugdė gilus prūsų lietuvių, lietuvių, kuršių, vokiečių, o taip pat kitų Europos tautų kultūrų pažinimas. Atliko prūsų lietuvių, lietuvių literatūrinį, kūrybinį pasiekimų aktyvaus propagavotojo ir vertintojo vaidmenį. Rėza — kilmė ir darbais tik prūsų lietuvis, lietuvis.

Neatidieiotinai būtina leisti *Raštus* — priartinti kūrybos ir tyrinėjimų genijų kiekvienam tautiečiui. Kitavert didžiajai vokiečių kultūrai pakaks daugybės kitų, vokiečių aiškiai apsisprendusių Prūsijos mokslo ir kūrybos atstovų... Įsta- bioji *Prutena* jau sudomino ir poetą, vertėją Antaną A. Jonytą. Būtina sudaryti programą akademių raštų parengimui ir išleisti juos gal jau Rėzos 250-osiomis metinėmis (2026 m.) pasitinkant.

Apie straipsnio autorių: 1953 m. gimė ir užaugo Klaipėdoje. 1976 m. baigė Vilniaus universitetą, dirba Nac. M. Mažvydo bibliotekoje, yra Mazosios Lietuvos kraštotyros ir visuomeninio judėjimo dalyvis, reikišiais publicistiniais, kraštotyriniais, literatūriniais darbais, skirtingais tautų kultūrai saugoti ir pažinti.

Vilius Trumpjonas (kairėje) ir Vytautas Gocentas Lietuvos Respublikos gen. konsulate Karaliaučiuje. Vytauto Kaltenio nuotr.

Su Čiurlionio vardu

2001-aisiais gruodžio 14 d. Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus pažymėjo savo gyvavimo 80-metį. Daug ar mažai tai laiko tėkmėje lietuviškos kultūros raidoje? Šiuo metu didžiausio Lietuvoje muziejaus rinkiniuose saugoma beveik 400,000 eksponatų, dirba 260 darbuotojų. Muziejų sudaro 11 skyrių: M. K. Čiurlionio, Vaizduojamosios dailės, Taikomosios dailės, Liaudies meno, M. Žilinsko kolekcijos, Numizmatikos bei specializuoti Muziejinės dokumentikos ir fototekos, Muziejinės informacijos ir švietimo, leidybos, parodų skyriai ir biblioteka.

M. K. Čiurlionio muziejaus įkūrimo idėja gimė kartu su pirmosiomis lietuvių dailės parodomis (1907 m.). Mirus M. K. Čiurlioniui, įsikūrė M. K. Čiurlionio kuopa, siekusi surinkti išblaškytus dailininko kūrinius. Kultūrinis gyvenimas persikėlė į Kauną, įvyko didelė lietuvių dailės paroda, už surinktus pinigus įsigyta kūrinių būsimam muziejui. Visus planus nutraukė karas, M. K. Čiurlionio kūriniai atsidūrė Maskvoje, ir tik 1920 m., Lietuvai pasirašius taikos sutartį su Rusija bei nuvykus į Maskvą P. Galaunė ir Čiurlionytei, MK Čiurlionio kūryba sugrįžo į Lietuvą. 1921 m. gruodžio 14 d. Lietuvos Steigiamasis seimas priėmė M. K. Čiurlionio vardo galerijos įstatymą, kurio pavesta rūpintis M. K. Čiurlionio ir kitų lietuvių dailininkų kūrinių. 1924 m. Švietimo ministerija iš Sofijos Kymantaitės-Čiurlionienės įsigijo visus, jos nuosavybėje buvusius M. K. Čiurlionio kūrinius (193 paveikslus už 65,000 vokiečių aukso markių) ir perdavė galerijai.

Nors lešos galerijos statybai

buvo gautos 1923 m., realiai galerija atidaryta 1925 m. Kaune, Ažuolų kalne, V. Dubeneckio suprojektuotose rūmuose prie Kauno meno mokyklos. Pirmuoju galerijos direktoriumi buvo paskirtas Ignas Šlapelis, nuo 1923 m. — tapytojas Kajetonas Sklerius, o nuo 1924 m. — M. K. Čiurlionio galerijai emė vadovauti profesorius Paulius Galaunė, muziejiniam darbui paskyręs 25 metus. Jo vadovavimu laikotarpiu buvo organizuotos iškilios tarptautinės parodos, kaupiami eksponatai, plečiama muziejaus teritorija. 1925 m. įvyko jubiliejinė M. K. Čiurlionio darbų paroda, Kaune parodytas prancūzų moderninis ir knygos menas, 1925 m. dalyvauta II tarptautinėje dekoratyviojo meno parodoje Moncoje (Italija), 1927 m. — Europos kilmę parodoje Paryžiuje. 1931 m. Skandinavijos šalyse — Švedijoje, Norvegijoje, Danijoje atsidarė lietuvių liaudies meno paroda, kuri pranoko visus lūkesčius ir sukėlė ovacijas. Atidarant parodą, dalyvavo Švedijos karalius Gustavas V su žmona, Švedijoje pasirodė gausiai iliustruotas leidinys apie lietuvių dailę *Litauens Konst.* Už nuopelnus, rengiant parodas Skandinavijoje, 1923 m. Švedijos karalius Gustavas V apdovanojo P. Galaunę antro laipsnio Vazos ordinu.

P. Galaunė rūpinosi ir išblaškytais M. K. Čiurlionio darbais, kuriuos dailininkas buvo dovanojęs arba pusei pardavęs J. Tallat-Kelpša. M. K. Čiurlionio „Auką“ buvo pirkęs už 1 kapeiką. Apie tai jis rašė atsiminimuose: „Kartą Čiurlionis man labai pigiai pardavė vieną savo paveikslą. Jį man pasiūlė už vieną kapeiką. Tai nebrangu, sako, ir aš nusipirkau „Auką“. Čiur-

lionis už tą pačią pinigų sumą siūlė ir daugiau, bet aš nesutikau jį daugiau tokia kaina pirkti? J. Tallat-Kelpša. *Atsiminimai apie M. K. Čiurlionį*, (M. K. Čiurlionis, K., 1938, p. 90). 1924 m. galerija „Auką“ iš O. Tallat-Kelpšienės nupirko už 4,000 litų. (Čiurlionio galerijos komisijos 1924 m. bal. 24 d. posėdžio protokolai Nr. 22). Per 5 metų laikotarpį galerija sukaupė 208 M. K. Čiurlionio kūrinius, 167 lietuvių dailininkų darbus, 2,409 liaudies meno eksponatus, 1,178 nuotraukas.

Dar tebestatant laikinuosius M. K. Čiurlionio galerijos rūmus, P. Galaunė buvo aišku, kad jie nesutalpins visų muziejinių vertybių. Puiki proga praplėsti muziejaus valdas atsirado Vytauto Didžiojo 500-ųjų mirties metinių jubiliejaus proga. Po ilgų debatų ir atkaklios veiklos, užot paminklo Vytautui Didžiajam, nuspręsta pastatyti muziejų. 1936 m. Kaune iškilo V. Dubeneckio suprojektuotas Vytauto Didžiojo Kultūros muziejus (vėliau pavadintas Kauno Valsstybiu kultūros muziejumi), meno skyriuje sutalpinęs Čiurlionio galerijos eksponatus. Nuo 1944 m. ši atskira ir savarankiška muziejaus dalis pavadinta M. K. Čiurlionio dailės muziejumi.

Užėjus karui, visomis išgalėmis stengtasi išsaugoti meno kūrinius ir mokslinę dokumentaciją. 74 M. K. Čiurlionio darbai ir kiti vertingi eksponatai buvo nugabenti į Lietuvos banko seifą. Pavasario potvynis užliejo banko patalpas ir apgadino kai kuriuos kūrinius bei fotonegatyvus. Tik pasišventusių muziejinių trūsio dėka, ištvėręs karo negandas ir okupacinį režimą, muziejus vėl atvėrė duris lankytojams.

Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus centriniai rūmai Kaune.

R. Ropytės nuotr.

Prof. Stasio Šalkauskio 60-osios mirties metinės

Gruodžio 4 dieną Vilniuje, Lietuvos Katalikų mokslo akademijos iniciatyva, paminėtos filosofo Stasio Šalkauskio 60 mirties metinės.

Prof. Stasys Šalkauskis.

Minėjimas, kurį vedė vyskupas Jonas Boruta, SJ, vyko

Šv. Kazimiero bažnyčios salėje. Pirmasis kalbėtojas prof. Romas Plekaitis apžvelgė filosofo S. Šalkauskio filosofines kūrybos tarpsnius bei impulsus, akcentavo, kad S. Šalkauskio — lietuviškos filosofijos pradininko bei filosofinės epochos kūrėjo — veikla ypač svarbi kultūros filosofijos srityje. Kaip pedagogas, jis išaukštinęs visą kartą garsių žmonių, tarp kurių paminėti filosofai Antanas Maceina, Juozas Girnius. Anot kalbėtojo, S. Šalkauskio gyvenimas buvo trumpas: jis mirė 55 metų, tačiau jo kūrybinis įnašas didelis — kelios knygos ir apie 60 studijinių straipsnių. Tai liudija didelį autoritą darbštumą, nors visą gyvenimą jo sveikata buvo silpna. Prelegentas šią iškilą asmenybę apibūdino kaip gyvos dvasios žmogų. Žodžiai, kuriais jis savo raštuose apibūdino gyvąją dvasią, tinka

jam pačiam. Būtent gyvoji dvasia yra „aktyvi ir drąsi, nuoširdi ir tiesi, jungianti dorinį idealizmą su gyvenimo realizmu, visada kilni, bekompromisiška principiniuose dalykuose ir atlaidi žmonių silpnybėms, džiaugsmingo ir kartu rimta, svetima bet kokiame snobizmui ir nepakenčianti fariziejiskumo“ (S. Šalkauskis. *Raštai*, III t., p. 43).

Dr. Paulius Subačius, kalbėjęs tema „Krikščioniškas inteligentas: šios dienos iššūkiai“, kvietė šiandienos krikščionis inteligentus „kritiškai, „šalkauskiškai žvilgsniu“ peržiūrėti savo veiklą, aktyvumą, darbus, Šalkauskio žodžiais tariant, „praplėsti parapinę varpinę akiratį“.

Filosofo S. Šalkauskio sūnus Julius Šalkauskis pasidalijo atsiminimais apie tėvą. Jis atkreipė dėmesį, kad sąjūdžio metais S. Šalkauskis buvo labai populiarus, cituojamas laiku ir netaiku, o dabar visiškai užmirštas. „Tai paradoksalu, — kalbėjo Julius Šalkauskis, — nes šiandien, klestint pragmatizmui ir praktiniam materializmui, šio filosofo idėjos būtų labai vertingos“.

Po minėjimo Šv. Kazimiero bažnyčioje padėkos Mišias aukojo ir pamokslą pasakė vysk. Jonas Boruta, SJ. Per pamokslą vyskupas kalbėjo apie filosofą S. Šalkauskį kaip apie krikščionį, kuriam religija buvo ne diskusijos sfera ar iškaba, bet pats gyvenimas. Vyskupas J. Boruta, SJ, sake, jog S. Šalkauskio gyvenime ypatingą reikšmę turėjusi Šventoji Dvasia. „Sekminės jam buvo svarbiausia šventė, o 1938 m. Sekminių išvakarėse filosofo įkurtas „Gyvosios dvasios sąjūdis“ kvietė vienyti degančius širdis, pasitikėti Dievu, Šventosios Dvasios veikimu. Vyskupas citavo filosofo S. Šalkauskio mokinių Skrupskelio, Liūimos atsiminimus apie savo profesorių.

BŽ, 2001 m. Nr. 24

A. ir P. Galaunių namų atidarymo metu 1926 m. Viduryje — K. Galaunienė ir D. Galaunytė-Kaupienė-Augūnienė.

Poznanės Nacionalinis dailės muziejus. 2001 m. M. K. Čiurlionio kūrybos paroda iš Kauno M. K. Čiurlionio dailės muziejaus atidaro muziejaus direktorius Osvaldas Daugelis.

N. Adomavičienės nuotr.

linskas visiškai užmiršo vokiečių kalbą, o Gertruda Rudolph, taip ir neišmokusi lietuvių kalbos, beliko bendrauti su vyru gestų kalba. M. Žilinskas mirė 1992 m. Kaune, palaidotas Petrašiūnų kapinėse, jo amžinąją poilsio vietą rūpinasi M. K. Čiurlionio muziejaus darbuotojai. Gertruda Rudolph tragiškai žuvo Vokietijoje 1999 m. savo gimimo dieną.

1993 m. Druskininkuose buvo pastatyta žymaus išeivijos dailininko, Kauno meno mokyklos auklėtinio V. K. Jonyno meno galerija. Dailininkas iki gyvenimo pabaigos bendravo su lankytojais, atvykstantiems ne tik iš Lietuvos, bet ir užsienio šalių. 1944 m. Kaune duris atvėrė scenografo L. Truikio ir operos solistės M. Rakauskaitės memorialinis muziejus. Filialu tapo ir 1932 m. Kaune architekto A. Funko suprojektuotas A. ir P. Galaunių gyvenamasis namas. Kazimieros Galaunienės bei P. Galaunės dukters Dalios Galaunytės-Kaupienės-Augūnienės (JAV) iniciatyva, 1992 m. jis buvo padovanotas M. K. Čiurlionio dailės muziejui, kartu su 1997 m. rugsėjo 10 d. perimtais profesorius P. Galaunės meno kūrinių, kolekcijomis, biblioteka, rankraščiais, archyvine medžiaga bei baldais. K. Galaunienė, buvusi profesorius studentė, bei 21 metus keliavusi bendro gyvenimo takais, padėjo daug pastangų, kad šie namai atspindėtų P. Galaunės veiklos tradicijas, taptų iškilios kul-

tūros židiniu. Čia vyksta dailės parodos, muzikos vakarai, minimos svarbios Lietuvos kultūrai istorinės datos. Prieš keletą metų savo darbų parodą čia surengė dailininkė iš JAV Kristina — Montvidas Kutkus. Po parodos ji visus savo kūrinius padovanojo M. K. Čiurlionio dailės muziejui.

Dabartinis muziejaus gyvavimo laikas — tai naujų kolekcijų, išspūdingų parodų ir kultūrinių mainų laikas. Savo gyvavimo 80-metį muziejus, kuriam nuo 1992 m. vadovauja menotyrininkas Osvaldas Daugelis, pasitinka kaip ICOM narys, plačiai integruodamasis į tarptautinę muziejinių kūrinių ir dailės proceso raidą. M. K. Čiurlionio kūryba, saugant ją nuo išorinio aplinkos poveikio, parodyta Vakarų Berlyne, Kioline, Tokio, Paryžiuje, Grenoblyje, Varšuvoje, Belinzono. 1997 m. Lietuvos Respublikos vyriausybės 1996 m. liepos 19 d. nutarimu Nr. 8, M. K. Čiurlionio dailės muziejui suteiktas Nacionalinio dailės muziejaus statusas. Po nepriklausomybės atgavimo vis dažniau užsienio lietuvių dailininkų A. Galdiko, V. Vizgirdos, V. Igno, V. K. Jonyno, V. Petravičiaus, V. Rato, E. Urbaitis, M. B. Stankūnienės, J. Bagdono, Ž. Mikšio, T. Valiaus, A. Dargio, G. Žumbakienės, V. Kristiulaitės, V. Švėgždės ir kitų darbų pasiekia Kauną. Dovanoti autorių ir išaugoti artimųjų — šie kūriniai yra neįkainojama vertybė, apjungianti praeities dailę su šiuolaikiniu menu, suteikianti

galimybę naujoms ekspozicijoms ir moksliniams tyrimams. Ypač svarbi muziejui Lietuvos fondo suvažiavimo Čikagoje nutarimu M. K. Čiurlionio galerijos rekonstrukcijai skirta 300,000 dolerių parama, Lietuvos vyriausybės dotacijos.

Jubiliejaus išvakarėse atsidarė dar vienas Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus filialas — atnaujinti skulptoriaus J. Zikaro namai, kuriuose galima susipažinti su skulptoriaus dukros Alytės Zikaraitės išaugotais J. Zikaro ir sūnaus Teisūčio kūrinių, skulptoriaus studija, baldais ir archyvine medžiaga. Iškilmingame J. Zikaro muziejaus atidaryme ir 120-ųjų gimimo metinių minėjime dalyvavo Zikaro fondo direktorė E. Gaspariūnaitė, iš JAV specialiai į jubiliejinį renginį atvyko mairi Aldona Zikariene, kuri prieš metus įsteigusi J. Zikaro stipendiją, kasmet ją įteikia jauniems Kauno Aukštesniosios meno mokyklos skulptoriams.

Išaugo M. K. Čiurlionio dailės muziejus. Pasikeitė net kelios muziejinių kartos. Į amžinąją poilsio vietą atgule profesorius P. Galaunė, K. Čerbulėnė, V. Čiurlionytė-Karuzienė, I. Aleksienė, P. Tarasienka ir kiti. Skubėdama į savo darbavietę, randu jų veiklos pėdsakus, kurie dar ilgai šildys mane ir mus visus, esančius šalia M. K. Čiurlionio kūrybos ir visos Lietuvos kultūrai brangios meno dalies.

Vida Mažrimienė

XIX JAV LB Kultūros tarybos premijų šventė

Siemet — sausio 5 d. — JAV LB Kultūros tarybos premijų šventę sutiko ruošti Los Angeles visuomenininkai. Iš esmės tai buvo labai logiškas sprendimas, nes trys premijomis apdovanotieji kaip tik gyvena šiame mieste. Tai teatro darbuotojos premija už ilgą metų darbą su Los Angeles Dramos sambūriu pagerbta Ema Dovydaitytė, žurnalisto premiją pelnę Ignas Medziukas ir muziko premija apdovanotas Viktoras Ralys.

Negana to, ta patia proga rašytojai Alei Rūtai-Arbienei įteikta 2001 m. Rašytojų draugijos premija už knygą *Vargingos tėvynės vaikai*.

Be šių laureatų, premijų šventėje dalyvavo, iš Čikagos atvykęs, Anatolijus Šlutas, kuriam paskirta Kultūros tarybos radijo darbuotojo premija. Kiti laureatai — dailės premija apdovanotoji Jadvyga Paukštienė ir tautinių šokių premiją gavusi Irena Smiliauskienė — šventėje negalėjo dalyvauti.

Premijas laureatams įteikė JAV LB Kultūros tarybos pirmininkė Marija Remienė ir Lietuvos fondo atstovė Violeta Gedgaudienė. Pažymėtina, kad 2001-ųjų, kaip ir ankstesnių metų, premijų mecenatas yra Lietuvos fondas.

Rašytojų draugijos premiją rašyt. Alei Rūtai-Arbienei įteikė poetas Bernardas Brazdionis, kuris buvo ir laureato parikimio komisijos pirmininkas.

Premijų šventę šiltu žodžiu pradėjo LB Vakarų apygardos pirmininkė Angelė Nelsienė. Prasminga invokaciją sukalbėjo kun. Stanislovas Anužis; sveikino Kultūros tarybos pirm. M. Remienė, Lietuvos fondo atstovė V. Gedgaudienė ir Lietuvos Respublikos garbės konsulas Los Angeles Vytautas Čekanauskas. Laureatus pristatė Marytė Newsom, Tadas Dabšys. Po premijų įteikimo laureatai buvo apdovanoti gėlių puokštėmis ir gražiausiais linkėjimais tėti savo sėkmingą veiklą pasirinktoje kultūrinėje srityje.

Žurnalistas Ignas Medziukas, dėkodamas už pagerbimą, taip kalbėjo: „Dėkoju JAV LB Kultūros tarybai, jos pirm. M. Remienei, jos sudarytai vertinimo komisijai, paskyrusiai man 2001 m. žurnalisto premiją. Padėka priklauso ir Lietuvos fondui, kurį mes visi išugdėme ir tebeugdome.“

Premijos skyrimo komisijos nariai manęs asmeniškai nepažįsta ir aš jų nepažįstu. Todėl manau, kad premija buvo paskirta, objektyviai atsižvelgiant į mano darbą, be jokios pašalinės įtakos.

Žinoma, premija galėjo būti paskirta jau anksčiau, nes prieš keletą metų vien *Drauge* tilpdavo ne vienas, o du ar daugiau mano straipsnių kas savaitę. Kas prisimena, prieš keletą metų šioje pačioje salėje *Draugo* vyr. redaktorė Danutė Bindokienė mane už bendradarbiavimą gražiai išgyrė, o ir šio dienraščio skaitytojai apie mano straipsnius yra ne kartą teigiamai atsiliepię. Bet matyt, mano valanda dar nebuvo atėjusi...“

Labai jautriai už teatro darbuotojos premiją dėkojo Ema Dovydaitytė, išreikšdama padėką vertinimo komisijai, Kultūros tarybos pirmininkei, sveikintojams, ypač Lietuvos fondui ir šventės rengimo pirm. Algimantui Žemaitaičiui su visais jo talkininkais. Ji taip pat dėkojo Los Angeles Dramos sambūrio nariams, prisimindama, kad su sambūriu ir jo labai darbuojasi jau 49 metus.

Be kita ko, E. Dovydaitytė kalbėjo: „Jaučiuosi didžiai pagerbta, stovėdama šalia visų šių iškilų premijos laureatų.“

Prikelti miegančius, pažadinti snaudžiančius, parodyti tiesą gėrio ir grožio ieškančiai žmogaus dvasiai, buvo ir yra teatro *credo*. Taip išsireiškė rašyt. dramaturgas Anatolijus Kairys.

Jau nuo pat jaunų dienų teatras man buvo prie širdies. Į šį darbą mane įtraukė Vincas Dovydaitytis, kuris buvo vienas S.A.D. sambūrio steigėjų. Dirbome ranka rankon, vienas antrą papildydami. Iš tikrųjų pusė šios premijos priklauso jam.

Juo ilgiau ir daugiau dirbome, tuo labiau pamilome teatrą. Pajutome didelę teatro reikšmę išeivijoje ir kūrybinę dvasią. Pajutome visuomenės palankumą ir paskatinimą. Lietuviški reikalai atspindėjo scenos šviesoje mūsų protėvių gyvenimu, tautos dvasią ir skambia lietuvių kalba.

A. A. Vinco Dovydaičio vardu pusė premijos skiriu Los Angeles Dramos sambūriui. Tikiu, kad dar ilgai gyvuosim!“

Po premijų įteikimo meninę dalį atliko pianistė Eglė Janulevičiūtė, muzikos doktorantė UC Santa Barbara, CA. Ji yra baigusi Muzikos akademiją Lietuvoje, gavo pianistės diplomą iš Guildhall Muzikos ir meno mokyklos Londone (Anglijoje). Yra laimėjusi prizų pianistų konkursuose; koncertavo Lietuvoje, Rusijoje, JAV — viena ir su simfoniniais ar kameriniais orkestrais.

XIX JAV LB Kultūros tarybos premijų šventė Los Angeles, CA, 2002 m. sausio 5 d. Iš kairės: programos vedėja Marytė Newsom, Rašytojų draugijos laureatė rašyt. Ale Rūta, Kultūros tarybos laureatai — Ignas Medziukas, Ema Dovydaitytė, Viktoras Ralys, Anatolijus Šlutas, Kultūros tarybos pirm. Marija Remienė, Lietuvos fondo igaliotinė Violeta Gedgaudienė, programos vedėjas Tadas Dabšys. M. Gedgaudo nuotr.

Dovana Čikagai iš Vienos

„Lietuviškos žvaigždės scenarijus. Jis pažįstamas iki gaudulio: pirmiausia jauni talentingi žmonės nelabai kam čia rūpi, o jeigu rūpi vyresniems, tai kaip potencialūs, vadinasi, pavojingi, varžovai, kurių geriau neglausti prie širdies, nes gali netyčia sušildyti angį. Pasijutę nereikalingi, jaunieji traukia užu sienos ir užsispyrę išlaiką ima laužti ledus. Jų kantrybę tikriausiai grūdina ne vien gimtoji meno galia, bet ir troškimas parodyti savo tautai, ką ji, jeigu ne atstūmė, tai ir karštai nepriima. Prie krūtinės. Dar neatsipeikėjome nuo dainininkės Violetos Urmanavičiūtės viešnagės, o i lietuvišką sceną jau kopia jos bendrakursė Erika Navickaitė... Jos vaidmenis teatro-

se Austrijos spaudo įvertino lakoniškai: nauja žvaigždė operetės padangėje...“ Taip Lietuvos muzikos mylėtojų pristatė prieš keletą metų į gimtinę atvykusią koncertuoti Eriką Navickaitę, korespondentė Danutė Šepetytė. Violeta Urmanavičiūtė ir Erika Navickaitė — bendrakursės, abi tais pačiais 1991 m. baigė Lietuvos muzikos akademijos dainavimo specialybę. „Mūsų visa laida išsiųstina, kas sau — ir V. Urmanavičiūtė, ir G. Lazauskas, ir R. Tallat-Kelpšaitė, ir L. Kopūstaitė, — pasakojo korespondentė Erika Navickaitė. Iš Lietuvos į Didžiąją Britaniją tuomet išvažiavo ir, dramų režisūra Maskvoje baigusi, Dalia Ibeihauptaitė, dabar intensyviai dirbanti įvai-

Šventė buvo jauki, maloni, sklandžiai praėjusi. Tai vis rūpestingo rengimo komiteto dėka. Komitetai sudarė: Algimantas Žemaitaitis (pirm.), Dalia Gricienė, Valerija Hale.

Raimonda Kontrimienė, Sigutė Mikutaitytė-Miller, Angelė Nelsienė, Stasė Pautienienė, Amandas Ragauskas, Adele Reklaitytė.

INP

LF igaliotinė V. Gedgaudienė (kairėje) įteikia LB Kultūros tarybos premiją radijo darbuotojui Anatolijui Šluti, stebint tarybos pirm. M. Remienę. M. Gedgaudo nuotr.

2001 m. LB Kultūros tarybos laureatai (iš kairės): Ignas Medziukas, Ema Dovydaitytė ir Viktoras Ralys. M. Gedgaudo nuotrauka.

bei vaidybą... 1995 m. man dar sykį pasisekė: gavau pagrindinę partiją J. Strauss operetėje „Čigonų baronas“. Po truputi įsilingavo mano koncertinis gyvenimas. Ėmiau dainuoti su Badeno simfoniniu orkestru. Sulaukiau pasiūlymų ir iš Vokietijos teatrų“.

Tai štai koks tas lietuviškos žvaigždės scenarijus. Tačiau Erika, atrodo, nesiskundžia, vertina tai, ką taip sunkiai įgijo — galimybę įdomiai dirbti, pripažinimą. Dabar ji gyvena Vienoje, yra nepriklausoma menininkė, dirbanti pagal kontraktus įvairiose Europos teatruose, rengia solinius koncertus. Jos repertuare — tokie klasikiniai vaidmenys kaip E. Kalman Silva ir Marica, J. Strauss Safi, F. Lehara Džudita, R. Wagner Gerhilda.

Į gimtinę koncertuoti pirmą kartą sugrįžo 1995 m. pabaigoje — dalyvavo jubiliejiname Lietuvos operos 75-mečiui skirtame iškilmingame koncerte Lietuvos operos ir baleto teatre. 1998 m. pavasarį Chodkevičių rūmuose Vilniuje dainininkė surengė

plokštelę „Tau dovanuoju savo širdį“ (joje — devynios klasikinės Vienos operetų arijos ir trys duetai su V. Noreikos mokiniu Edgaru Prudkausku).

Kiek vėliau Filharmonijoje su orkestru, operos solistais Natalija Katilene, Edgaru Prudkausku ir Laimonu Putniumi buvo surengtas ir šios plokštelės pristatymas. Dabar Erika ruošiasi įrašyti kitą — kamerinio pobūdžio — kompaktinę plokštelę. Apie solistę buvo parengta ir Lietuvos televizijos laida „Operetė — mano meilė“.

Kažkada, berods 1992 m., ką tik „iškepta“ Muzikos akademijos absolventė, kartu su būriu kolegų iš Lietuvos, dainavo Čikagos lietuvių operos Verdi „Otello“ pastatyme. Šį savo pirmąjį atvažiavimą į mūsų miestą, koncertus ir susitikimus su tautiečiais Erika prisimena labai šiltai. Šilti atsiliepimai lydi ir ją patią, liptant karjeros laipteliais.

Solistės dainavimu galės pasigrozėti platioji Čikagos visuomenė sekmadienį, sausio 20 d., 3 v.p.p., akustiškai puičioje Marija aukštesniosios

Sopranas Erika Navickaitė.

operetų arijų vakarą. 1999 m. rugsėjį, kartu su Nacionalinės televizijos ir radijo lengvosios muzikos orkestru, Erika įrašė savo pirmą kompaktinę

Pianistė Gintė Čepinskaitė.

mokyklos koncertų salėje. Solistei Eriakai Navickaitėi akompanuos visiems gerai pažįstama pianistė Gintė Čepinskaitė. Koncertu „Tau dovanuoju savo širdį“ yra susidomėjusi ne tik mūsų, bet ir vokiečių bei austrų bendruomenė. Čikagos amerikiečių publika savo dėmesiu šiam įvykiui nenusileidžia germanams. Pagrindinė Amerikos klasikinės muzikos radijo stotis WFMT 97.8 FM, kuri, beje, neseniai šventė savo veiklos 50-metį, prižadėjo savaitę prieš koncertą transliuoti Erikos operetų arijas. Pabrėžtina, jog WFMT galima girdėti per visą JAV. Tad, išeivijos sostinė turi retą galimybę įrodyti, kad jie, kaip ir svetimačiai, vertina lietuvių menininko gabumus. Lai tą dieną nelieta nei vienos laisvos vietos salėje. Rengėjai — informacinė radijo laida STUDIJA R WNW 1080 AM.

Ramunė Zdanavičiūtė ir Raimundas Marius Lapas

Lietuvių fondo igaliotinė Violeta Gedgaudienė (iš kairės), žurnalistas-laureatas Ignas Medziukas ir LB Kultūros tarybos pirm. Marija Remienė XIX premijų šventėje. M. Gedgaudo nuotrauka.

Po kalėdinio koncerto Palaimintojo Jurgio Matulio misijos bažnyčioje, Lemont, IL. Iš kairės: skaitovė Giedrė Griškėnaitė, solistė Lijana Kopūstaitė-Pauletti, vaikų choro vadovas Darius Polikaitis, misijos choro vadovė Birutė Mockienė, vargonininkas Vidas Neverauskas, fleitistė Rima Polikaitytė, chormeisterė Rasa Poskočimienė.

Pal. Jurgio Matulio misijos choro valdyba (iš kairės): N. Skirpstūnienė, A. Putrius, K. Buinevičienė, R. Stropus (pirm.), B. Mockienė (choro vadovė), A. Poskočimienė (chormeisterė), A. Janauskienė.

Vytauto Jasinevičiaus nuotr.

Tikrai pasisekė

Viešpaties keliai saulėtą gruodžio septintosios sekmdienį atvedė į koncertą Palaimintojo J. Matulio misijos Kopyčioje. Kad tie keliai buvo nežinomi, netvirtinsiu, nes jau prieš savaitę Pasaulio lietuvių centre kabėjo afišos, o kapelionas kun. Algirdas P. Pakopas per pamaldas kvietė apsilankyti koncerte.

Pasisekė tiems, kurie apsilankė. Dideli ir maži dainininkai parodė didelį susikauptimą, nuoširdumą, tikėjimą savo atliekamą darbą ir Dievo žodžiu.

Pagrindinis vaidmuo koncerte teko Misijos misijai chorui ir jo vadovui Birutei Mockienei. Choro chormeisterė Rasa Poskočimienė, vargonininkas — Vidas Neverauskas. Koncerto muzikine dalį, gyvu žodžiu gražiai apipynę skaitovė Giedrė Griškėnaitė-Gillespie.

Pirmąją nuskambėjusią J. Govėdo giesmę „Prakartėlėn skubų“ (žodžiai St. Ylos) choras parodė gražų balsų skambėjimą, iškilmingai skelbdamas Dievo žmogaus atėjimą. Išraiškingai chorui pritarė šventinių varpų imitacijos vargonų partijoje. Apskritai noriu pabrėžti puikų Vido Neverausko vargonavimą.

Kontrastu pirmajam kūriniui praskambėjo J. Govėdo „O, Betliejau“, lydimas švelnių fleitos garsų (instrumentalistė Rima Polikaitytė). Labai maloniai nuteikė balsų tenorų (vyrų aukštųjų garsų) dainavimą. Po įtaigių skaitovės žodžių reikšminga giesmė „Betliejus nušvito“ gražiai klausytojams džiugia, šventinę nuotaiką „Garbė aukštybėse“.

Naujai ir kiek neįprastai nuskambėjo V. Juozapaitis harmonizuota „Kalėdų giesmė apie piemenis“. Posminė forma, šiaip jau būdinga giesmėms, čia susipynė su polifoniškos imitacijos ir grynai liaudies dainoms būdingais muzikos kalbos elementais.

J. Naujalis „Gul šiandieną“ gražios klausytojų ir klasikinių giedojimo sferą, kuri gražiai kontrastavo su V. Juozapaitio muzika.

Retokai atliekamas P. Čiurlionio kūrinys „Piemenys piemenys Betliejun bėgo“ atskleidė klausytojams dar vieną šio koncerto deimantėlį — solistė Lijaną Kopūstaitę-Pauletti. Puikus balso valdymas, susiklausymas su vargonais ir chorą leidžia manyti, dainininkę turint puikią atei. Kaip gėles žiedus į koncerto programą įspynę misi-

jos vaikų choras „Vyturys“, vadovas Darius Polikaitis, akompaniatorius Kęstutis Daugirdas. Švelnūs vaikų balsai ir spindintys jų akys nepaliko abejingų širdžių kopyčioje. Negaliu nepasidžiaugti ir mažųjų dainininkų gausumu.

Pirmąją koncerto dalį užbaigė mišrus choras, atlikęs, tradicine tapusią, klasikine J. F. Wade giesmę „Atkirkite žmones“, po kurios, šiltų plojimų lydimas, išėjo trumpam atsikvėpti.

Po pertraukėlės išgirdome V. Juozapaitio giesmę A. Baranauko žodžiais „Sveikas, gimęs Viešpatie“. Šis gana sudėtingas ir netradiciškai sukomponuotas kūrinys rado savo vietą koncerto programoje. Nesuvaržė bendro kalėdinio koncerto užmanymo ir išpažė liaudies dainą, harmonizuota D. Pfautsch, bei J. Govėdo „Kalėdinė lopšinė“, pasižyminti tikrai sudėtingomis harmoninėmis slinktimis, kurios kelia dainininkams didelių reikalavimų.

J. S. Bach/S. Guno „Ave Maria“ tapo bene kulminaciniu koncerto tašku ir atskleidė gražiausias solistes Lijaną Kopūstaitę-Pauletti savybes. Apskritai tai sunku aprašyti: reikia išgirsti! Kompozitoriaus J. Govėdo kūryba šiam koncerte užėmė ypatingą vietą. Net penki jo kūriniai skambėjo programoje. Ir kiekvienas jų buvo įdomus: savo netradiciniu požiūriu ir tradicinius tekstus; ritminėmis struktūromis, kurios kartais stipriai nutolsta nuo „lietuviškos“, savo ekspresija, drįsčiau įvertinti net energijos gaivališkumo elementus.

Kompozitoriaus J. Švedo „Bernėliai kelkit“ nuskambėjo, kaip ir dera geram chorui: aiškūs dinaminiai niuansai, gera dikcija, tvirtas partitūros žinojimas.

Prancūzų muzikos klasikais programoje atstovavęs A. Adamo „Nakties tyloje“ atrodė kaip specialiai parašytas atlikti šioje kopyčioje. Sujaudinti klausytojai pareikalavo pakartojimo ir jų noras buvo išpildytas.

Prieš paskutinį koncerto kūrinių žodį tarė misijos mišrus choro vadovė Birutė Mockienė. Ji padėkojo visiems įnešusiems savo dalį į koncerto organizavimą, taip pat choristams, su kuriais septynerius metus ji kopė į muzikos aukštumas. Nuskambėjusi J. Naujalis „Linksmą giesmę“ tarsi sujungė koncerto daly-

James Levine.

Po muzikos horizontus žvalgantis

Savo amžių 1880 m. pradėjęs skaityti, Boston (Mass.) simfoninis orkestras yra žinomas, kaip vienas patį geriausių Amerikoje. Paskutinius 29 metus to orkestro muzikos direktorius ir dirigentas buvo japonas Seiji Ozawa. Jis su tuo orkestru važinėjęs, šimtus kartų koncertavęs ir daug šlovės nusišėjęs viso pasaulio salėse, 2001-2002 m. muzikinį sezoną užbaigęs, su orkestru atsivertė išvyksta į Austriją. Ten Vienos miesto operoje užims muzikos direktoriaus poziciją.

S. Ozawa kiekvienais metais su Bostono simfoniniu orkestru atvykdavo ir garsioje Carnegie salėje atlikdavo po kelis koncertus. Su New York muzikos gerbėjais atsivertė, paskutinį koncertą minėtoje salėje atlikęs balandžio 11 d. Koncerto programoje — Bartok ir Berlioz kūriniai.

Bostono simfoninio orkestro muzikos direktoriaus pareigoms užimti orkestras yra pakviestas, o orkestro taryba ir patvirtino, dabartinį Metropolitan operos New Yorke muzikos direktorių James Levine. Tai bus pirmas amerikietis — Amerikoje gimęs muzikas, kuris pradės vadovauti 123 m. amžiaus sulaukusiam orkestrui.

vius ir klausytojus į vieną didelį chorą, giedantį šlovę Visagaliui.

Šis religinės muzikos koncertas (taip užrašyta ant gražiai išleistos programos) paliko labai gerą įspūdį savo profesionalumu ir nuoširdumu.

Kęstutis Kačinskas
Klaipėdos universiteto menų fakulteto chorvedybos katedros docentas

J. Levine stebina savo neišsenkama energija ir ištvėrme. Jis jau dabar, šalia Metropolitan operoje vežamo nelengvo vežimo (ten jis yra muzikos direktorius ir dirigentas), antri metai yra ir Miuncheno (Vokietija) filharmonijos orkestro muzikos direktorius. (Tas orkestras atvyks į New Yorką ir vasario 15, 16 ir 17 dienomis, Carnegie salėje, diriguojant J. Levine, atliks tris koncertus).

Ant Metropolitan operos pulto, 59 m. amžiaus J. Levine yra stovėjęs daugiau kaip 1,900 kartų. Šiuo atveju joks kitas dirigentas jo nėra pralenkęs.

Apie jo sveikatą skrajoja įvairūs gandai. Jis pats sako, jog jaučiasi puikiai, tačiau neslepia, kad jo kairėje rankoje ir kojoje 1998 m. pradžioje mažas virpėjimas neįsivaizduoja, jog su tarčiai su Miuncheno filharmonijos orkestru 2005 m. pasibaigus, jos daugiau nebeatnaujinsias.

Dėl J. Levine tokio susidomėjimo simfoniniais orkestrais spaudoje pasirodo užuominų: jam esą kilęs noras įsivertinti ir į didžiųjų simfoninių dirigentų tarpą. Su Metropolitan opera jo kontraktas baigiasi 2008 m.

2001-2002 m. muzikos sezonui pasibaigus, su New Yorko filharmonijos orkestru atsivertė, tam orkestrui 10 metų vadovavęs, 74 metų dirigentas Kurt Masur. Po to jis vadovaus Prancūzijos valstybiniam orkestrui ir bus pagrindinis Londono simfoninio orkestro dirigentas. Šalia visa kita, kaip svečias dirigentas, žada koncertuoti su įvairių šalių orkestrais (lapkričio 29 d., Leipzigo, Vokietija, ligo-

Seiji Ozawa

Kurt Masur.

nėje jam buvo padaryta operacija. Išimtas nesveikas kairysis inkstas ir pakeistas, artimo giminės padovanotu, sveiku. Dabar jis jau vėl matomas ant dirigento pakilos).

Atsivertė su New Yorko filharmonijos orkestru, paskutinį kartą Kurt Masur jam diriguos filharmonijos salėje gegužės 31 d.

New York filharmonijos orkestrui vadovauti yra pakvies-

tas, didelę patirtį turintis, dirigentas Larin Maazel.

Su Cleveland orkestru New Yorke, Carnegie salėje, atliks tris koncertus (sausio 24, 25, 26 d.), atsivertė, ten 20 metų muzikos direktoriaus/dirigento pareigose išsilaikęs, Christoph von Dohnanyi.

Naujo muzikos direktoriaus/dirigento žvalgosi ir Philadelphia simfoninis orkestras.

P. Palys.

PASKIRTA PREMIJA MOKSLININKAI LITERATŪROLOGEI

Pasizymėjusi mokslininkė, literatūrologė Viktorija Daujotytė-Pakerienė apdovanota pirmąją, neseniai Lietuvos Meno kūrėjų asociacijos įsteigta, premija už naujausius veikalus: *Literatūros filosofija; Esė apie poeziją ir esimą; Kultūros šalyse ir nuosėlose.*

Viktorija Daujotytė jau yra išleidusi ne vieną studiją apie įvairius Lietuvos mokslo bei kultūros aspektus.

(LR, Elta)

„Krikštai mene“

Klaipėdos parodų rūmuose, — rašo Klaipėdos dienraštyje Jovita Skolevičienė, — lapkričio 9 d. buvo atidaryta ir iki gruodžio 2-sios veiks tarptautinė vaizduojamosios dailės paroda „Krikštai mene“. Parodos idėją iškelė, subrandino jos kuratorė vilnietė Eva Labutytė. Rengėjai — Lietuvos dailininkų sąjunga Vilniaus ir Klaipėdos skyriai, Klaipėdos parodų rūmai, Mažosios Lietuvos, Šilutės ir Neringos, Tomo Mano memorialinis muziejus, F. Bajoraicio biblioteka, Lietuvos kraštotyros draugija. Parodoje dalyvaus per šešiasdešimt autorių, kurių visi atsiųsti darbai netilpo ekspozicijoje.

„Drukos“ leidykla išleido katalogą, paremtą ir Mažosios Lietuvos Fondo, Lietuvių bendrijos „Mažoji Lietuva“ bei bendraminčių iš Amerikos ir Vokietijos pateikta medžiaga. Prieš atidarymą vyko mokslinė konferencija — pokalbis apie krikštus archeologijos, istorijos ir meno aspektais. Buvo demonstruojamas dokumentinis videofilmas.

Gražiai išleistame parodos kataloge jos kuratorė Eva Labutytė taip rašo: „Krikštai, šiam tauriai paprastame antkapiniame paminkle, telpa viskas: baltiškos kultūros ženklai, Mažosios Lietuvos relikvijos ir genties kodas. Nesukantys gyvenimo kaitos ratas — žmogus ir medis, gyvybė ir mirtis, šviesos troškimas.

„Prieini prie samanoto, pilkai žalsvo paminklo ir pajunti tylią maldą plūstančią protėvių dvasią. Daugeli kartų pieši pieši. Kažkur, toli lieka triukšmingas daugiaspalvis pasaulis — tu esi vienas, vienas su savimi šioje žemėje... Ar ne tokiom akimirkom gimsta troškimas šiuos krikštus įamžinti, sureikšminti, pakylėti iki apibendrinimo kalbos? Ateinančioms kartoms perduoti savo krikštų viziją, savo mąstymą — širdimi pajustą, naujų laikų įprasmtą. Krikštų traukos magija nenugalima. Tai rodo ir parodai pateiktų darbų skaičius — net nebuvo galimybės visų eksponuoti“.

Paroda „Krikštai mene“ — tai dar vienas brangus ir prasmingas sugrįžimas prie senosios baltų praeities, prie unikalaus lietuvių liaudies meno ištakų. Tai ir gyvoji tauta mene, dvasinis ryšys tarp žemės ir Dangaus“.

Šioje parodoje buvo pakviesta ir dalyvavo tikragietė dailininkė Veronika Švabienė. Jos kūrinyje „raiščiai pastebima baltiškoji simbolių kalba“, — rašo Klaipėdos dienraštyje J. Skolevičienė.

Paruošė J. G.

Veronika Švabienė. „Krikštai“.

Literatūrologė Viktorija Daujotytė. A. Žižūno nuotrauka.